(1)

एकादश स्कंध-

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

।।श्रीगणेशाय नमः।।श्रीमद्दत्तात्रयादिगुरुवे नमः।।ॐ नमो चतुराक्ष
राः चतुरचित्तप्रबोधचंद्राः जनार्दनसुरेंद्राः ज्ञाननरेंद्रा निजबोधे।।१।।
तुझी करितो चिगोष्टीः प्रगटसि पाठिपोटीः सन्मुख ठेसावे दृष्टीः हृदय
गांठि छेदुनि।।२।।छेदुनि विषय वासनाः स्वये प्रगटसी जनार्दनाः भाव
अभाव भावनाः नेदसि मना आतळो।।३।।आतळता तुझे चरणः आ
कळले राहे मनः सहज देसी स[illegible]ः आनंदघन अच्युता।।४।।ते सि
पाळि गुरुनाथाः सन सामे च[illegible]याः पुष्कळ परी सा विलिकथाः जे
जेव कृष्णा श्रीकृष्ण।।५।।उद्धवे विन[illegible]यावरिः कृपाकुळ वळा श्रीहरिः
निजज्ञान अति विस्तारिः बो[illegible] सांगतु।।६।।होते ब्रह्माचा जनना
सीः मज गेलिया निजधामासिः ना[illegible] निजज्ञान कोन्हो पासिः अतिप्र
यात्नि सिं ठेवावे।।७।।लव देखिली उद्धवाचि अवस्थाः सुख झाले कृष्णना
थाः वैराग्ययुक्त उपदेसिताः होय सर्वथा निजज्ञान।।८।।एवं वाचाव
या उद्धवासिः कृष्ण ब्रह्मज्ञान उपदेशिः शाप लबाधि ब्रह्मवेत्यासिः
देहसी केसी जानत।।९।।ब्रह्म उपदेशाचि हालवटः उपदेशु जाने ज

गळे ठि: वैराग्य उपजविउ ठाउठि: जो ऐ पडे मिठि निजलचि ॥१०॥ नरु
तां वैराग्य दारुण: उपदेशै केला वृथा ज्ञान: हे श्री ब्रह्मचिन्हाणे खुण: वै
राग्य विंदान बोलतु ॥११॥ पहिले उद्धवाच्या बोलासि: अनुमोदन दे रुषी
केशी: ते ऐकोनि चयेंसावकाशि: ज्ञान वैराग्यासि सांगतु ॥१२॥ श्रीभग
वानउवाच ॥ श्लोक ॥ यदाह मां महाभाग तच्चिकीर्षितमेव मे ॥ ब्रह्माभ
वो लोकपाळ सर्वा मे षाम्नि ... ॥ टिका ॥ जो वेदाचा वेद्य वक्ता: जो
ज्ञानियाचा ज्ञानदाता: तो स्वद ... भाग्यवंता: आइकैं निज भक्ता उ
द्धवा ॥१३॥ जे तुं बोलिलासि भाव ...: ते वचन तुझे सत्यसत्य: तेचि मा
झे मनोगत: ज्ञान निश्चित निरधारे ॥१४॥ माझि अवस्था जाणसि लि
ळा: ब्रह्मादि देवा सकळा: येथे आले होते मेळो निमेळा: लोकपाळा सम
वेत ॥१५॥ येउनि माझि घातलि भेटि: अपेक्षा जे होति पोटि: पुसलि मा
झि प्रयाणाचि गोष्टी: ते ने तुज मी ठि अवस्था ॥१६॥ म्या वेगि यावे वैकुंठा:
हे समस्तासि उत्कंठा: आदि करुणि निळकंठा: सुखवरिष्ठा होत से ॥१७॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥श्लोक॥ मया निष्पादितं ह्येतं देवकार्यमशेषतः ॥ यदर्थमवतीर्णोहमंशेन ब्रह्म
णार्थित ॥२॥ टिका ॥ ज्याला गा ब्रह्मेणें प्रार्थिलें ॥ तें देवकार्य म्या संपादिलें ॥ अव
(3) तार नटनाट्य धरिलें ॥ जेष्ट चा दिधलें बळिभद्र ॥१८॥ जेष्ट कनिष्ट भावना ॥
दोघा माझि नाहि ज्ञाणा ॥ रुक्म आनि संकर्षणा ॥ एकात्मनानि जांत्रें ॥१९॥
॥श्लोक॥ कुळं च शापनिर्दग्धं नक्ष्यत्य[illegible]न्योन्य विग्रहात् ॥ समुद्रः सप्तमे ह्येतां
पुरिं च प्लावयिष्यति ॥३॥ टिका ॥ [illegible] आमचे कुळ ॥ शापनिर्दग्ध केवळ ॥
अन्योन्य विग्रविं हे सकळ ॥ [illegible] शेल ॥२०॥ भूमी मागोणी समुद्रापासि ॥
म्या रचिले द्वारकेसि ॥ मज गेलिया [illegible] मासि ॥ तो सातवे दिवसि बुडवेल ॥२१॥
॥श्लोक॥ यह्येवायं मया त्यक्तो लोको[illegible]मंगळः ॥ भविष्यत्यचिरात्साधो कलि
नापि निरक्षितः ॥४॥ टिका ॥ आइकें उद्धवा हे तं गोष्टी ॥ म्या सांडिलिया हे भ्रष्टी ॥
पोडियाचि काळापाठिः नष्टदृष्टि जन होती ॥२२॥ अधर्म वाढेल प्रबळ ॥ लोक
होतिल नष्ट अमंगळ ॥ ते अमंगळते चे मूळ ॥ आइक सन्मुखसा गेनु ॥२३॥ मज नंना
दना हे भ्रष्टी ॥ कलि उघडु न सके दृष्टी ॥ मज गेलिया पाठि ॥ उठाउठे वाढेल ॥२४॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

३अ

कळि वाढेल अति विषम ॥ ब्राह्मणां सांडितिल स्वधर्म ॥ स्वभावे नावडे दानध
र्म ॥ क्रियाकर्म दंभार्थ ॥ २५ ॥ श्लोक ॥ न वस्त्रवंच ये वेह मयाख्य के महीतळे ॥
जनोधर्मरूचिर्भद्र न विश्यति कळौयुगे ॥ ५ ॥ टिका ॥ म्यासांडिलि या महीतळि ॥
प्रबळ बळे वाढेल कळि ॥ तुवां आजिचि निघीजे तात्काळि ॥ जव तो कळि नात
ळे ॥ २६ ॥ कळी आतळेल जेव्हा ॥ लोक अधर्म वाढेल तेव्हा ॥ कुविद्ये चाउढलिळ
हावा ॥ सैघ धावा निंदेच्या ॥ २७ ॥ न लभे स्वार्थाचि कवडी ॥ तरी करीति निंदे
चिया कोडी ॥ ऐसि कळयुगिं वस्ति [illegible] तुवा आर्ध घडी न राहावे ॥ २८ ॥ श्लोक ॥
हेतु सर्व परीत्यज्य स्नेहं स्वजन बंधुषु [illegible] ध्यावेश्य मन न सम्यक् समदृग्विचर भ्य
गां ॥ ६ ॥ टिका ॥ उद्धवा तु वाया लोगा [illegible] पुत्रे निघ निघ वेगि ॥ ये कळाचि आगो
वांगि ॥ हिता लागी सर्वथा ॥ २९ ॥ धनधान्य समृद्धिसि ॥ सांडावे स्वजन गोत्रासि ॥
त्रातादुहितानिज बंधुसि ॥ स्त्री पुत्रासी त्यजावे ॥ ३० ॥ स्नेह होईल निघुरदारेसि ॥
जरि तुं बाहेरि निघसी ॥ तरि तो सांगुन ये माझ्या मनासि ॥ अनर्थ कार्यासि
होईल ॥ ३१ ॥ आधि समूळ स्नेह खाडावा ॥ पाठि अभिमानु हि दंडावा ॥ वासना

Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(५)

नयाजु दहंडावा ॥ नगसाडा आभ्यासु ॥ ३२ ॥ स्ने होवे कैसे निसाडे ॥ अभिमानु कैसे
निदंडे ॥ हे तुजवा टैल साकुडे ॥ तरि रोकुडे परिसे ॥ ३३ ॥ माझे स्वरूप जे सर्वगो ॥ त
तेथे ठेउनि या चित्त ॥ सावधाने सुस्थित ॥ राहावे सतत निजरूपि ॥ ३४ ॥ तये
स्वरूपि चित्ता ॥ निर्धारे सि धारणा धरिता ॥ निजभावे तन्मयता ॥ तद्रूप
ता पावैल ॥ ३५ ॥ रंगी जाउ की टिसु ठ ॥ ध्यावे तद्रूपता लि दृढ ॥ अभ्यासि का
हिना ही अवघड ॥ तो अभ्यासु [illegible] केला ॥ ३६ ॥ माझे स्वरूप ज्ञानघन ॥
ध्याता जीव स्वये सज्ञान ॥ स्वस्थि[illegible]ती ध्यान ॥ सहजे ज्ञान तद्रूप ॥ ३७ ॥ ते
थे सम म साम्ये समस्त ॥ समता पावे [illegible] चित्त ॥ ते ए सम भावे नि श्चित ॥ जे
थिचा तेथे राहावे ॥ ३८ ॥ आ[illegible]नाते त्यागावे ॥ नगभ्या हल रासी को
ठरा हावे ॥ ऐसे माने ल स्वभावे ॥ ते विठोबर वे आइके ॥ ३९ ॥ स्वरूप सा
म्ये समदृष्टी ॥ समभावे विचरे लभ्य ष्टि ॥ निवास स्थाना चि आटारे ॥ स
र्पापो टिन धराथि ॥ ४० ॥ जे थे अकल्पकाळ वास्ति घडे ॥ सावयाचा अ
भिनाचढे ॥ वस्तिस्थान ऐसे कुडे ॥ वस्तीचे साकडे सर्वथा न धरी ॥ ४१ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तुम र्वि सर्वगत न होसि ॥ सर्वाधार सर्वदेसि ॥ ऐसा म्हि होउ नि मज पावसि ॥
न हाल तां यासि निजधामा ॥ ४२ ॥ मज निजधामा न्यावे ॥ हो ते पुसिले उ
(५अ) द्धवे ॥ ते निजबोधस्वभावे ॥ स्वयें केशवें सांगितले ॥ ४३ ॥ न करिता हे उपा
यस्थिति ॥ सर्वथा न घडे माझी प्राप्ति ॥ न गतु निजधामाप्रति ॥ के स्या गति
येसिल ॥ ४४ ॥ गरुडि वाहुनि वेगेसि ॥ न्यावे निजधामा ह्मणसी ॥ गति ते
थे नाहि पंखासि ॥ गम्य गरुडा सि ते न हे ॥ ४५ ॥ साडुनि उभय पक्षांसि ॥
साधकू पाय ते मन्द्रू पासि ॥ प[illegible]नेगरुडासि ॥ गम्य त्यासि ते होत न
हे ॥ ४६ ॥ ह्मणसि न्यावे घेउनि स्व[illegible] ॥ मज स्वाहु चि नाहि त्रिशुद्धि ॥ तु जन
सांडितां अहंबुद्धि ॥ गमन नासिद्धि ते पैं नाही ॥ ४७ ॥ न सांगिला अहंबुद्धिस्थिती ॥
केल्या पाना ना ना उपाययुक्ती ॥ ते ऐं निजधामाप्रति ॥ न वचे गति सर्वथा ॥ ४८ ॥
जे जे देखसि साकार ॥ ते ते जाण पां नश्वर ॥ तेच्य विषी चा निर्धार ॥ करि सा
चार निज बोधे ॥ ४९ ॥ श्लोक ॥ यदिदं मनसा वाचा चक्षुर्भ्यां श्रवणादिभिः ॥
नश्वरं ग्रह्यमाणंच विद्धि मायामनोमय ॥ ७ ॥ टिका ॥ जे जे भले दृष्टि देखिले ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

॥ते ते दृश्यत्वे वाळिले॥ जें जें भावना गोचर जाले॥ तेंहि वाळिले शब्दातें॥५०॥ जें जें
वाचावरे॥ ते ते वाळिजे जल्पवादें॥ वाच्चिक साउ विजे वेदें॥ नेति शब्दे बोलिला॥
॥५१॥ जें जें संकल्पे आकळिले॥ ते ते कल्पीत पैं जाले॥ जें जें अहंकारा पैं आले॥
ते ते वाळिले विज्ञातिया॥५२॥ जें जें इंद्रियगोचरें॥ ते ते जाण पां नश्वरें॥ हें नि
सा निसविचारें॥ केलें खरें निश्चित॥५३॥ तो हि निसा निस विवेकु॥ जाण
पां निश्चयमाइकु॥ एवं मायामय हा लोकु॥ करि संकल्पु भ्रष्ट होते॥५४॥ जे
कडा देखसि संसारु॥ ते कडा [illegible] बोल खंतु साचारु॥ धैर्य नि
र्धारु धरुनि॥५५॥ जैसी स्वप्नि [illegible] ीव॥ के चळे भ्रमा चिज्ञानिव॥ तैसे
चिज्ञाण हे सर्व॥ नवखे नव [illegible]॥५६॥ श्लोक॥ पुंसो युक्तस्य नानार्थो
भ्रमः स गुणदोषभाक्॥ कर्माकर्मविकर्मेति गुणदोषधियो भिदा॥ला
॥टिका॥ परमात्मे निसी विभक्त॥ तो पुरुष बोलिजे अयुक्त॥ सासि नाना
त्वे भेद भासत॥ निजि निजतत्त्व विसरोनि॥५७॥ सा विसराचे नि उल्हासे॥
मिथ्याभेद सत्यत्वे भासे॥ साभेदाचेनि आवेशें॥ अवश्य दिसे गुणदोषु॥
॥५८॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तरि भेदुचि नाहिं । तरि गुण दोषचि पाहिं ॥ दिसावया ठाव नाहिं । अवघाचा
ठाइं सर्वथा ॥५९॥ या लागि भेदाच्या उठी । गुण दोष दृष्टी उठि । तेथे कर्मा
कर्म त्रिपुटि । भेद दृष्टीं ठसावे ॥६०॥ भेदे थोर केले विषम । कर्म अकर्म विक
र्म । जन्म मरणादि धर्म । निजकर्म प्रकाशि ॥६१॥ कर्म विकर्मे नरक यातना ॥
काम्य कर्मे स्वर्ग जाणा ॥ कर्मेचि कर्मागि कर्म मोचना । समाधाना पाविजे ॥६२॥
ये थे ह्मणासि कर्म कोण । अकर्माचे कवण लक्षण । विकर्माचा कवण गुण ॥
ते हि संपूर्ण परिसपां ॥६३॥ का[illegible] अथवा मन । करि जो तितुकें कर्म
ज्ञान । सूक्ष्म स्फूर्तिचे ज्ये मान । [illegible] जाण कर्माचे ॥६४॥ मनसा वाचा दे
हिं । सर्वथा कर्म बीज नाहिं । [illegible]पिजे ते पाहिं । न पडे ठाइं देहवंता ॥
॥६५॥ जे कर्मा वेगळे सर्वांगे । जेथे कर्म लाविता न लागे । जे न हे कर्म ठा
जोगे । ज्ञान सवेग ते अकर्म ॥६६॥ विधि निरोध जोड पाडे । जेथे विरोक षे
र्म वाढे । विकर्म त्याले ह्मणने घडे । थोरसा कुडे पै याचे ॥६७॥ कर्म सर्व
साधारण । तेचि विकर्मा ले पावले जाण । उठिले विधि निरोध दारुण ॥

॥५॥ विकर्मज्ञाण तेहन गिडो ॥६८॥ जो विधि सिनाहुडे ॥ तो निरोधाचे आगचढे ॥
कर्ता चुके ठाके विकळ पडे ॥ ते हि रोकडे निसिद्धचि ॥६९॥ ऐसे कर्म विका
रले ॥ ते विकर्म पदे वाखाणिले ॥ एवं कर्मा कर्मा कर्म दाविले ॥ विभागले तुज
ऐसे ॥७०॥ जीवासि अविद्या कउत्पत्ति ॥ साचि कर्मे अविद्या करी होति ॥ श्रीधर
व्याख्यानाचि युक्ति ॥ ते हि उपपत्ति पारसा पां ॥७१॥ अविद्यायुक्त जीव परम ॥
सासि नित्य क्रिया ते चि कर्म ॥ ने[illegible] ते कर्म ॥ विकर्म ते निरोधः ॥७२॥
विकर्म ऐसि कर्म त्रिपुटि ॥ भेदो तुरुपे वाढ[illegible] ॥ ते थे गुण दोष बुद्धिचा पोटी ॥ भेद
दृष्टी वाढवि ॥७३॥ अभेदी भेद [illegible]ठ ॥ जे गुण दोषे ना देह दृष्टी ॥ विधि
निषेधि पाउ मिठि ॥ ते हि गोष्टी [illegible] ॥७४॥ पुरुष ये कयेकु का चि असे ॥
तो चि मनोरथ पुजे बैसे ॥ ध्येय ध्याता ध्यान निसे ॥ वाढवि पिसे भेदाचे ॥७५॥
ते थे नाना परि चे उपचार ॥ पुजा सामुग्री संभार ॥ ऐसा ये कपणि अपार ॥
ते दसाचार वाढवि ॥७६॥ ते थे ध्येय उत्तम स्तलेज्ञान ॥ ध्याता निचहोय आपण ॥
स्वदंगे ध्यानगोण ॥ गुणदोष साल वाढवी ॥७७॥ ध्यानि गुनदोष विचित्र ॥ ध्येय

५ तलेपरमॅवित्र ।। ध्याताआपणहोयअपवित्र ।। शौच्याच्यारदोषत्वे ।। ७८ ।। एवं
ध्यानाचियेदृष्टी ।। आपणचिपआपल्यापोटी ।। गुणदोषाचित्रिपुटी ।। भेद
दृष्टीवाढवि ।। ७९ ।। ध्येयध्याताध्यान ।। अवघेचिआहेआपण ।। तेस्वाडुनि
याज्ञान ।। गुणदोषलक्षणवाढवि ।। ८० ।। उद्भवाचेहेअवघीभ्रष्टी ।। वाढलि
(6 B) असेभेददृष्टी ।। तेणेभेदेउठाउठी ।। कर्मत्रिपुटीबाढविलि ।। ८१ ।। तवउद्धवभे
दाचाजिव्हाळा ।। तवलविषया[illegible] ।। पाळिजेइंद्रियाचाळळा ।। तंवतं
वआगळासंसारु ।। ८२ ।। सर्पाप[illegible]दूषण ।। तेचिपरतोनिहोयविष ।। ते
सेइंद्रियाहितेसुख ।। तवततदुः[illegible]गेते ।। ८३ ।। श्लोक ।। तस्माद्युक्तेंद्रिय
ग्रामोयुक्तचित्तइदंजगत् ।। आ[illegible]क्षस्वविततमात्मानमय्यधीश्वरे ।।
।। ८४ ।। टिका ।। यालागीइंद्रियाच्याद्वारे ।। विषयोनद्यावाचतुरी ।। जेविवि
षड्राचिलिक्षीरचारी ।। साडिजेदुरिसज्ञाने ।। ८५ ।। मघमघीतअमृत
फळे ।। वरिसर्पेघातलियागरळे ।। ~~[illegible]~~ ।। तेनसेवितिकाउळे ।। सेवनिक
ळेनिजघातु ।। ८६ ।। तैसेसेविताविषयासि ।। कोनगोडीमुमुक्षासी ।। प्रति

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

पर्दि आत्मघाता स्ति ॥ अहिर्निशी देखतां ॥ ८६ ॥ आत्मपातु न देखति ॥ ते
विषई विषयो सेविति ॥ जे सेंदि वोभिता मध्यरात्री ॥ असतां गभस्ती नाध्या
न्ही ॥ ८७ ॥ तैसेचि विषयसेवण ॥ मुमुक्षासि घडे जाण ॥ तरि न चुके जन्म
मरण ॥ आत्मपतन तयाचे ॥ ८८ ॥ म्हणौनि प्राणियाचि स्थिति ॥ विषया
वरी निश्चिति ॥ विषयत्यागे वै[illegible] होति ॥ याते सुगम स्थिती अवधारि ॥
॥ ८९ ॥ असतां इंद्रियांचे नेम ॥ क[illegible] चित्ताचा उपरम ॥ ते साद्यो हि परि सुगम ॥
उत्तमोत्तमु हा साधु ॥ ९० ॥ इंद्रिये [illegible] विषयावरि ॥ मन नरिघो नेदसा भि
तरि ॥ हा हि सांगु सर्वापरि ॥ यो[illegible] बोलिजे ॥ ९१ ॥ मनासि विषयाचे
बळ ॥ विषयध्यासे तेचि पळ ॥ [illegible] एसी ते निश्चळ ॥ आइक समुळ उ
पाव ॥ ९२ ॥ माझे स्वरूप सर्वगत ॥ मनाबाहेरि आनि आंत ॥ जेथे जेथे
आइल चित्त ॥ तेथे तेथे ते असे ॥ ९३ ॥ मज वेगळे जावयासि ॥ उपावो ना
हि पैं चित्तासि ॥ स्वदेशि हो परदेशि ॥ अहिर्निशी मज आंतु ॥ ९४ ॥ ऐं
से निजरूप संतत ॥ पाहातां थोरावैल चित्त ॥ त्या चित्ता माजि आघेंत ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

७A

पाहे समस्त हे जग ॥१५॥ अथवा जीवस्वरूप तुझें चांग ॥ त्यामाजि पाहातां
हे जग ॥ जगचि होइल तुझें अंग ॥ अतिअव्यंग निश्चित ॥१६॥ चरें आणि
अचरें ॥ लाहान कीं थोरें ॥ जीवरूपि समस्तें रे ॥ पाहे निर्धारें हे जग ॥१७॥
ह्मणसि जीव तो येक देहीं ॥ त्यामाजि केवि पाहावें जग ॥ सि ॥ त्यासि तें कव
ना करि मन ॥ सि ॥ जेवि कनकेसि अळंकार ॥१८॥ चिंतितां कीटकी भ्रमरु
दि ॥ तेचि होउनि ठाकि ॥ तैसा तु [illegible] ठी ॥ होई निजदृष्टी निजतत्व ॥१९॥
हो कां सैंधवाचा खडा ॥ पडल्या [illegible] जीवडा ॥ होउनि ठाके त्या येवढा ॥ तै
सा तु रोकडा निहोउनि ठासि ॥२०॥ [illegible] ये मि तु पणाचा भेद ॥ स्फुट निजाइ
लविषद ॥ परमानंद शुद्ध बुद्ध [illegible] शुद्ध होसी ॥२१॥ श्लोक ॥ ज्ञानविज्ञान
संयुक्त आत्मभूत शरीरिणां ॥ आत्मानुभवतुष्टात्मा नांतराये विहन्यसे ॥
॥५॥ टिका ॥ शास्त्रश्रवणें दृढ ज्ञान ॥ मननाभ्यासें होय विज्ञान ॥ या
दोहि चि जालेंनि स्वपुण ॥ ब्रह्मसंपन्न तु होसि ॥२२॥ ऐसि या स्वार्थीचें निळव
ळाहे ॥ अविभ्रम भजावें तुझे पाये ॥ ह्मणसि बोडयां तें ळअंतराये ॥ त्यासि

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

काय करावे ॥३॥ सांडोनि उंभिन लौकिक ॥ त्यजुनि याप व्याभिलाग ॥ जो मज भजे
भाविक ॥ विघ्न देख त्याकैचे ॥४॥ त्याच्या विघ्नासि देख ॥ करि चक्राचि लख
लख ॥ घेउनि पाठिसि अचुक ॥ उभा सन्मुख नीअसे ॥५॥ या परि उद्धवा ॥
जो मज भजे निजभावा ॥ त्यासि विघ्न करावया देवा ॥ नव्हे ठावा मज असतां ॥
॥६॥ एवं ब्रह्मसंपन्न जालिया वरि ॥ आत्मा तु चि चराचरि ॥ गौण मि आनि
च्छा वरि ॥ सुरासुरी तु चि तु ॥ [illegible] हे उनि काहि ॥ अनु भरि बेगळे ना
हि ॥ तेथे विघ्न कैचे काइ ॥ तु [illegible] धीत ॥८॥ ब्रह्मादिकासि जो या स्वामी ॥
त्या काळाचा तु आत्मा होसि ॥ [illegible] पापटो ॥ह शीकेशी ॥ उद्धवासी
स्या गतु ॥९॥ ऐसि बाध्य बाध [illegible] टलि ॥ संकल्प वृक्ष नातुटलि ॥
ब्रह्मानंदे पहाट फुटलि ॥ वाट मोडलि कर्माची ॥१०॥ ऐसा ब्रह्मानुभव वि
जो देख ॥ कर्म तेथे होय रंक ॥ वेद त याचे सेवक ॥ विधि विवेक मारी ॥
॥११॥ हे चा कृती सांगो काइ ॥ मी चि त्याचा आज्ञाधार पाहि ॥ प्रति ष्टे जेजे
खाइ ॥ तेथे पाहि प्रमेक रटतु ॥१२॥ वचन मात्रा त्यासि ॥ प्रगट होये कोरडि

येकाष्टि ॥ दुर्वासा वाहिलापाटि ॥ तां हि दृष्टि देखिले ॥ १३ ॥ म्हणौनि देवद्र्या
चा अज्ञाधार ॥ कर्मसाचे किंकर ॥ नरि ज्ञाले येथेष्टाचार ॥ विषइ साच्या
(88) रवर्तती ॥ १४ ॥ ज्ञाता सिस्वइछा विषयाचरण ॥ सर्वथा न घडे ज्ञाण ॥ ते
हि विषयेचे लक्षण ॥ सावधान परिसाइ ॥ १५ ॥ ज्यासि दग्धपट अभिमान ॥
मिथ्याप्रपंच्याचे भान ॥ मृषा विषया वेदाकुण ॥ विषयाचरण त्या नाहि ॥
॥ १६ ॥ ज्यासि प्रपंच्या चि आवडि ॥ विषयाचि अंति गोडि ॥ यथेष्टाचरणा
चि गोडी ॥ पडे त्या कैं डेतयासि ॥ १७ ॥ [illegible] मा चे ठाइ ॥ सत्यचे विषयो नाहि ॥
ना भोगावया काहि ॥ अभिलास [illegible] होइल ॥ १८ ॥ आता ज्ञाल याचे कर्म ॥
आइक सौंगो त्याचे वर्म ॥ नातळे [illegible] धर्म ॥ क्रियाकर्म आचरति ॥ १९ ॥
॥ श्लोक ॥ दोरा बुद्धो र्भयातीतो [illegible] ध्यान्ना निवर्त्तते ॥ गुन बुध्याचा विहि
तं न करोति यथा र्भकः ॥ ११ ॥ टिका ॥ गुनदोषातीत ज्ञाला ॥ तो निरोधिनि
वर्त्तत त्वता ॥ परि त्याले पणचि त्ता ॥ नाहि सर्वथा तयासि ॥ २० ॥ तो विहित
हि कर्म करि ॥ ते ये गुण हि बुद्धि न धरि ॥ कुलालचक्राचि या परि ॥ पूर्व
संस्कारि वर्ततु ॥ २१ ॥ संकल्पि नाहि वृत्ति ॥ हेतु स्फुरेना चित्ति ॥ ऐसि कर्में ज्ञा

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥न॥ तेकरिती॥शरीरस्थितीकेवळ॥२२॥तथेसत्कर्मसिद्धिगेले॥तेणेंफुगेनाम्या
केले॥अथवामाझारिविकळपडले॥तेणेंनगवगेलेपणनाही॥२३॥निद्रि
स्तामागेंबैसलावागु॥अथवापुढेंआलास्वर्गभोगु॥त्यासिनाहिभयआ
(९) नंदविरागु॥तैसालागुज्ञानाचा॥२४॥गुनदोषिचित्तवृत्ति॥सोडुनिया
सहजस्थिति॥बाळकजैविक्रिडाकरिती॥तैसीस्थितीज्ञात्याचि॥२५॥अ
भिमानेंकर्मप्राप्ती॥त्याअभिमानातेंसांगती॥मगनिराभिमानेंकेविव
र्त्तति॥कर्मस्थितीसानघडे॥२६॥ऐसाविकल्पजरिकरिसी॥तेस्थित
नकळेइतरांसि॥निराभिमानेंतुभवोसि॥केविपेरासीकळेल॥२७॥
देहप्रारब्धाचेनिमेळें॥स्वभावेंसर्वकर्मबळें॥तेथेंअज्ञानाचेनिमैब
ळें॥अभिमानस्वबळेंभिकर्त्ता॥२८॥तेथेंगुरुवाक्येंअनुवृत्ति॥अभ्यासो
नियथानिवृत्ति॥अज्ञानसहितानिरसति॥अभिमानस्थितिनिजबोधें॥
॥२९॥शेषप्रारब्धाचेनिमेळें॥निराभिमानदेहचळें॥ज्ञातेकर्मकरिति
सकळें॥जाणसकळेंशरिरें॥३०॥केवळशारीरेंकर्मेंहोति॥तेचिअहेतुकें
बोलिलंति॥अर्भकदृष्टांतउपपत्ति॥हेचिस्थितिसांगितली॥३१॥निराभि

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

९A

मानाचे लक्षणे ॥ दृष्टांतद्वारे आइकिले ॥ येर आनंदला अंतःकरणे ॥ सादर
पणे परिसतु ॥ ३२ ॥ श्लोक ॥ सर्वभूतसुहृच्छांतो ज्ञानविज्ञाननिश्चयः ॥ पश्यन्न
त्यनात्मकं विश्वं न विद्यते तथैव पुनः ॥ १२ ॥ टीका ॥ पाहले शास्त्राभ्यासे ज्ञान ॥ त
दनुभवे होय विज्ञान ॥ ऐसा विज्ञानसंपन्न ॥ निराभिमान तो होये ॥ ३३ ॥ साचचि
निराभिमानता ॥ तरि आलि होय हाता ॥ तरि शांति तेथे सर्वथा ॥ उल्हास तो पे
नि पावे ॥ ३४ ॥ दाटुनि निश्चळ होते ॥ कादाल चाळुनि हासते ॥ ते शांति ऐसि कोण
म्हणे ॥ आक्रोशपणे सारा हातु से ॥ ३५ ॥ शांति म्हणिजे ते ऐसि ॥ सागरि आक्षो
भ न ता जैसि ॥ चढु वोहटु नाहि लि[illegible] सर्वदेशी सर्वदा ॥ ३६ ॥ नाना सरिताचे ख
ळुळ ॥ आनुलि घालि समकाळ ॥ [illegible] कुळ भरि नवेग ढुळ ॥ अति निर्मळनि
शांगे ॥ ३७ ॥ तैसि नाना वृत्ति विपन्न[illegible] ॥ स्वार्थविरोधे आगि आदळता ॥ पा
लटुन के त्याच्या चित्ता ॥ जाणा सर्वथा निजशांति ॥ ३८ ॥ ऐसि शांति त्यासि
देखवा ॥ तोचि सर्वभूताचा सखा ॥ आवडता सर्वलोका ॥ सुहृद तो कां सर्वांचा ॥
॥ ३९ ॥ नवल सख्य त्याचि परि ॥ सर्वस्व दे निजमैत्री ॥ स्वार्थवंचनार्थु न करि ॥
दपापात्रि उपदेशु ॥ ४० ॥ अनकोसाचि पाहाते दिठी ॥ महदपे देखवे भूष्ठी ॥ जगा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai.

॥१८॥ स्त्रिमनडजअभिन्नगाठि ॥ निजदृष्टि बांधिलि ॥४४॥ मग तो जेउ तेपाहे ॥ तेउ तामी
चतया आहे ॥ तो आरसी मातेन पाहे ॥ तेण पाहाने मी होये त्याचे ॥४५॥ त्याचि
पाहा तेडे दिठी ॥ ते मीच होये जग जेठी ॥ ऐसि तयामनडये कगाठि ॥ सकळभ
(१०) ष्टीसमबेल ॥४६॥ अघवे जगमीच होये ॥ तेव्हा तो गमि भाषजाये ॥ ऐसा मनअ
मार्जितो समाये ॥ सम साम्यसमरसे ॥४७॥ सांडुनियान नो धर्म ॥ ऐसा जो त्या
ला सुगम ॥ त्या स्त्रिके चे पुनर्तिजन्म ॥ दुःखदुर्गम त्याचे चेनि ॥४८॥ माते त्या
उदरकुहरी ॥ रजस्वळेच्या रुधि... रि ॥ पिसाचे निरेत क्षारि ॥ गर्भसं
चारि संचरण ॥४९॥ जे माते च्या उ... तु नाकि तो डिउरिशिरि ॥ विष्टामु
त्राचे दाथरि ॥ नवमास वरि कुर्व... ॥५०॥ जठराग्नीच्या लोडी ॥ घालुनि
गर्भी चिउंटि ॥ उकडउकडु पिंडा ॥ ग... गोडी घडी जळति ॥५१॥ ते गर्भिची वेद
ना ॥ कोना नो परिच्छियातना ॥ न कोन को भ्रीवहमरघुनंदना ॥ चिळ समना
येतसे ॥५२॥ अवघिया चे सेवुटि ॥ प्रसूतिवायो जोउंठी ॥ आदी ॥ सर्वांगि वेद
नाउठी ॥ योनिसंकटी देहजन्मे ॥५०॥ ऐसे पेळ अपवित्र जन्म ॥ तेण पावति न
रोतम ॥ जेहि टाकिले नाइ ने निज धाम ॥ पुरुषोत्तम सम साम्ये ॥५१॥ मिअस

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तोपा हि पोटी ॥ त्यासि काई स्या जन्म गोष्टी ॥ कृपि काळाने नाण लि दृष्टी ॥ जालेउ
ठाउठि मदृप ॥ ५२ ॥ जेथे जन्म नाहि जाले ॥ तेथे मरन एण गलचि गळे ॥ ऐसे
भजोनि माते पावले ॥ भज एा बळे मझुक्ते ॥ ५३ ॥ दृस्तउद्ध्वाते धापटी ॥ दृतरे
वेगि उठी उठी ॥ हे चिह्ना वेसि हातवटि ॥ जन्म लुटि जेणे होये ॥ ५४ ॥ जैसि मेघमु
खीचे उदकू ॥ वरिचा वरिझेलि चातकू ॥ तैसे दृस्त वद निचे देखा ॥ उद्धव मु
खपसरिले ॥ ५५ ॥ का चंद्र किरणाचि चकोर ॥ जेवि अत्यंत सादर ॥ ते विउद्ध्वाचा
आदर ॥ दिसे थोर हरिचरणी ॥ ५६ ॥ का पाक्षिणी देखो पिले ॥ जो लोनि
चार याचे निवेळे ॥ साडोनि या भाविका वेळे ॥ मुखको वळेपसरि ॥ ५७ ॥
ते वि देखो नि दृस्तमुख ॥ उद्धवासि अत्यंत सुख ॥ भवएा चे निसुखे देख ॥
दृस्तपिपुषसेवित ॥ ५८ ॥ श्लोक ॥ उद्धव याच ॥ इत्यादिष्टो भगवता महा
भागवतोन्त्पः ॥ उद्धवः प्रणिप्रपत्याह तत्त्व जिज्ञासुरच्युतं ॥ १३ ॥ टिका ॥ श्रु
कह्मणे कौरवनाथा ॥ दृपाउपजलि भगवंता ॥ उपदेशिले महाभागवता ॥ ज्ञा
नकथा निजबोधु ॥ ५९ ॥ ते आइकोनि उद्धव ॥ भवणि उठलि थोर हाव ॥ कैसे
बोलिला ज्ञान गौरव ॥ अति अपूर्व श्रीदृस्त ॥ ६० ॥ श्री दृस्त श्री मुखे सांगे को

३॥ तेणें निरोपणें अतिगोड ॥ जिंहीं उठली श्रवणचाड ॥ तुलंघवें भिड देवाचि ॥
॥६१॥ आवडि कवळवडेंळलें चित्त ॥ घालिसाष्टांग दंडवत ॥ हात जोडुनि पुसत ॥
सप्रेम भक्त उद्धव ॥ ६२॥ श्लोक ॥ उद्धव उवाच ॥ योगेश योगविन्यास योगा
त्मन्योगसंभव ॥ निश्रेयसाय मे प्रोक्तस्त्यागः संन्यासलक्षणः ॥ १४॥ टिका ॥
आइकें योगियांच्या योगपति ॥ योग्यांचा ठेवा तुं श्रीपति ॥ योगी प्रगटतु यो
गमूर्ति ॥ योल्यें गोत्रितु जपा[...] ॥ ६३॥ [...] मोक्षासि कारण ॥ त्याग संन्यासल
क्षण ॥ बोलिला सितो अति क[...] [...]न ॥ पर[...] मदारुण हा त्याग ॥ ६४॥ श्लोक ॥ त्या
गोयं दुष्करो भूमन् कामानां विष[...]त्मभिः ॥ सुतरां त्वयि सर्वात्मन्नभ
क्तैरिति मे मतिः ॥ १५॥ टिका ॥ प[...]हा[...] [...]या सा[...]गा ॥ चेरित्ति ॥ म जनल वदुर्धर
गा श्रीपति ॥ मग इतरांचि [...]था[...] ॥ केवल्या रिति होइल ॥ ६५॥ काम
जयाच्या चित्तिं ॥ विषई आसक्त मति ॥ त्यासि त्यागा चि गति ॥ नव्हे श्रीपति
सर्वथा ॥ ६६॥ तुं सर्वात्मा हृदई ॥ चित्त प्रवेशेना तुझ्या ठाई ॥ ते आवरिले जेथ
से विषई ॥ न वलकाइ त्यागावे ॥ ६७॥ ऐसे प्रपंचीं आशक्त ॥ याला गिं सर्व
जाले अभक्त ॥ त्यासि त्याग नव्हे हा निश्चित ॥ चित्त दुश्चित सर्वदा ॥ ६८॥ त्या

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com